

הנידון: הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (סמכויות), התשפ"ג-2022

עמדת הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, 13.12.2022

הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל מבקש להביע את התנגדותו הנחרצת להצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (סמכויות), התשפ"ג-2022 (להלן: הצעת החוק), ולהתריע על הסכנה הממשית הגלומה בה להתרחבותם של מקרי עינויים ויחס בלתי אנושי, אכזרי או משפיל מצד שוטרי משטרת ישראל, וזאת בייחוד כלפי קבוצות מיעוט בחברה הישראלית וכלפי פעילים חברתיים ומפגינים.

כבר כיום, מפעילה משטרת ישראל אלימות בלתי חוקית ובלתי מידתית וזאת בייחוד כלפי קבוצות מיעוט בישראל: ישראלים יוצאי אתיופיה, חרדים, בעלי מוגבלויות, פלסטינים אזרחי ישראל ובני הקהילה הבדואית בנגב, פעילים חברתיים ומפגינים. במקרים לא מעטים, אלימות זאת היתה כה חמורה, שהיא עלתה כדי עינויים ויחס בלתי אנושי, אכזרי ומשפיל, האסורים באופן מוחלט על ידי פסיקת בג"ץ והמשפט הבינלאומי.¹

משטרה אשר תוכפף לדרג פוליטי, ותנוהל ישירות על ידי השר לביטחון פנים, כפי שמוצע לעשות בסעיפים 8 ו-9 להצעת החוק הנוכחית, מעלה את החשש הכבד שקבוצות מיעוט אשר אינן אהודות על ידי שר מסוים לביטחון פנים, או פעילים חברתיים אשר מפגינים כנגד מדיניותה של ממשלה מסוימת - יסומנו על ידי השר והמשטרה הסרה למרותו, ותינתן הוראה מפורשת או משתמעת לנהוג כלפיהם באלימות מוגברת, אשר עלולה לעלות כדי עינויים ויחס בלתי אנושי, אכזרי או משפיל.

עמדותיו הפומביות של השר המיועד לתפקיד ומגישה הצעת החוק שבנידון כנגד פלסטינים אזרחי ישראל, כפי שהתפרסמו בתקשורת, וכן קווי המדיניות שהצהיר עליהם, כגון פרישת גדודי מג"ב בנגב, מעלים את החשש שהפעם, קבוצה זו היא שתספוג את מירב האלימות המשטרתית; אך לו תתקבל הצעת החוק – כל שר בעתיד יוכל להפעיל סמכויות אלה כנגד קבוצות מיעוט או פעילים חברתיים, שכוחם הפוליטי יהיה פחות באותה עת.

בנוסף, ההצעה לתיקון סעיף 9.ב לפקודה, שנועדה לאפשר למפק"ל המשטרה לקבוע כי פקודות מסוימות של המשטרה יישארו חסויות – מהווה אף היא סכנה מוחשית להגנה על זכויות אזרחים מפני אמצעים אלימים ובלתי חוקיים, למשל בעת מעצר, חקירה, פיזור הפגנה ועוד. רק לאחרונה דחה בית המשפט את בקשת המשטרה לחסות נהלים מסוג זה, בקובעו כי "מדובר במימוש זכות הציבור לדעת, הנוגע לזכויות יסוד של כבוד האדם וחירותו, של השמירה על שלמות הגוף ושל חופש הביטוי, זאת בעת הפעלת כוח פיזי על-ידי המשטרה כלפי אנשים...".²

לא בכדי נאמר בדברי ההסבר להצעה, כי מטרתה היא להשוות את המצב הנורמטיבי בין משטרת ישראל לצה"ל - אשר תפקידו להיאבק באויבי המדינה, ולא לשמור על החוק והסדר בקרב אזרחיה ותושביה. תיוגן האפשרי של קבוצות בחברה כ"אויבות" היא המדרון התלול שבמורדו – עינויים ואלימות בלתי חוקית כלפי חברי קבוצות אלה.

¹ ראו לדוגמא: דו"ח הצוות למיגור הגזענות כנגד יוצאי אתיופיה (ועדת פלמור), יולי 2016; מסקנות ועדת הפנים והגנת הסביבה בעקבות הצעה לסדר היום בנושא "סרטונים ברשת חושפים התעללות של שוטרים ואף קצינים בילדים חרדים כולל בעלי מוגבלות", 4.11.2020; תושבי נצרת שנעצרו במהומות בזמן המבצע בעזה העידו: שוטרים הכו אותנו קשות, הארץ 7.6.2021; ירושלים המאוחדת: כל המגזרים מפגינים – וסופגים אלימות מתועדת של שוטרים, YNET 7.1.2022.

² עת"מ (מינהליים י-ם) 22015-02-22 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' משטרת ישראל (נבו 02.10.2022).

אנו קוראים לכל חברי הכנסת להתנגד להצעת חוק זו, אשר מעלה את החשש להתרחבותם של מקרי אלימות משטרתית ואף עינויים, המסכנים בייחוד את קבוצות המיעוט בחברה הישראלית.